

ENSV RIIKLIK EHTUSKOMITEE KULTUURIMÄLESTISTE RPI

Eesti NSV mõisaarhitektuur

KUMNA

mõis M-52

HARJU

rajoon

KEILA

k/n

nr	Säiliku nimetus	arv	kuup.	Märkused
1.	Inventariseerimisanket	1	13.12.1979	
2.	Situatsiooniplaan	1	"	
3.	Fotod	11	"	
	negatiivid	10	"	
5.	Peahoone inventariseerimis- plaan(a)			
6.	Peahoone ruumilahenduslik skitseering			
7.	EKSPERIMENTAALANKEET "T"	1	13.12.1979	
8.	NEGATIIV (PLAAN)	1	14.12.1983	

ENSV Riiklik Ehituskomitee
Kultuurimälestiste Riiklik
Projekteerimise Instituut
Tallinn, Lai t. 31 Arhiiv nr. 52

A N K E E T

EESTI NSV-s SÄILINUD MÕISAHOONETE ESIALGSEKS INVENTARISEERIMISEKS

I Üldandmed

1. Mõisa nimi: Kumna
(eestikeelne ja sulgudes saksakeelne)
2. Mõisa liik: paunõis
(peemõis, karjamõis, abimõis jne.)
3. Asukoht, aadress: Harju, Keila
(rajoon, külanõukogu)
end.maakond, end.kihelkond: Harjumaa, Keila
4. Kaugus km. suuremast liiklesteest, millisest ja mis suunas:
Tallinn - Keila umb-12 km lõunasuunas
5. Valdaja või valdajad ja kasutajad:
Rauurüütelkond
(asutuse või ettevõtte täielik nimetus)

II Mõisaansambli lühiseloomustus:

(hooned, haljastus, veekogud, väravai ja piirded; skitseerida hoonete asetus mõisa südamikus, kirjeldada hooned, parki ja muid rajatise lühidalt, määrata juuriepääsuteed ja ilmakaared kogu mõisa suhtes, kasutades lisalehte kui vajalik)

Ansambel on rajatud tänu-ida suunaliselt. kõige
mudvõlvikuga hoone on paunõis, mis on
seenu postkõrge vaherõõru lüüsihoone, mis oli
debatavasti ümbõõrdunud põlvine vast võlvide. Selle hoone
veerkiel, mis fassaadid idane arhitekti; ülejäänud
paunõis ümbruskond lemmidid lüüsiwad sellest ida-tä-
nuvalisest arhitektist. Hoone võlv, viimast lõu-
nuus. arhitekti ümbrõõru post lüüsiwad.

III Mõisa peahoone:

1. Planilahendus (enda põhikorruste skemaatiline ruumijaotus lisalehel).
2. Välisarchitektuur ja detailid (hoone märkimisväärsete architektuuriliste elementide ja detailide loetelu ning seisund)

1. Häärber - kuumuspostimüüri seudwa ühesilindiga uude-
 wordse häärberi vandaumisel seotvad kütelaadurid
 elementid: infantaadi jooia vapiteelidega põlambad, hoone
 vandaum kival püües galein ja seusestege püüad põlambad
 ke saal kütelise üldkoostisega.

2. härraskmaja - kütelise vundamendi püüad kütelise
 hoone.

3. Sisearchitektuur:

(loetleda ruumides kunstilisi elemente ja detaile: stukk-
 dekoor seintel, laes; parkett - puit, kivi; laemaalingud,
 seinamaalingud, ehisliistud seintel, paneelid, sambad,
 pilastrid, seinakapid, peeglid, sepsidetailid, abjud, ka-
 minad, ja märkida kus nad asuvad)

1. Häärber - kütelise püüad vundamendi seudwa vundamendi ja
 saal kütelise hoone üldpüüad ja vundamendi kütelise
 kütelise püüad (kütelise vundamendi vundamendi vundamendi
 ja püüad kütelise) vundamendi vundamendi vundamendi.

2. härraskmaja. - vundamendi vundamendi vundamendi. Ruumi
 orgaaniline vundamendi vundamendi vundamendi.

4. Keldriruumide kirjeldus:

(laekonstruktsioon, seinad, uksed, sepsid, jne.)

IV Ksikhoonete loetelu:^{x)}

Krk. nr.	Hoone algne funktsioon	Vanus	Stiil	Arhitekt ^{xx)}	Materjal	Korru- seli- sus	Telje- lisus	Säilivus ^{xxx)}		
								h	r	hb
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Peahoone (<i>häärber</i>)	19-20 saj.	eklektiline		paevik	2	2+3+2	h		
2.	<i>häärberumaja</i> Valitsejamaja	19. saj. +	eklektiline	mit. pih.	mit	1	4+3+2	h		
		"	"	dekor	mit	1		h.		
3.	Mõisateenijate elumaja	19. saj.								inimese elu katnud.
4.	Aidad									
5.	Sõiduhobuste tallid									
6.	Tõllakuur									
7.	Kelder (eraldi ehitusena)									
8.	Kasvuhoone									

x) Hoone puudumisel tõmmata lahtrisse kriips.

xx) Arhitekti või ehitusmeistri mitteteadmisel jätta lahter tühjaks.

xxx) Varemete korral märkida "varemed".

1
3
1

3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

9. Tööhobuste tallid

10. Karjalaudad

11. Viinavabrik

12. Piimaköök

13. Vesiveski

14. Tuulik

15. Sepikoda

16. Rehi

17. Kuivati

18. Mõisakõrts

19.

20.

21.

22.

4

V Park.

Pargi üldine seisund (hea, keskmine, halb); anda lühiseloostus kujunduse, pargiehituste ning veekogude kohta:

Mõis park on krüboinult viltalt laialdane. on värgak regulaarse elemente. kujult on park loomelise muus väga veiktud neline. Doimeised lühised. Teatav (suurepõlvnege viikoo) ette jätetud hoone veelepege itilise hõlme. st. jätetud ja hõlme annavad itel hõlme.

VI Millised väravaehitused, väravad ja piirded mõisaansamblisse kuuluvad?

VII Mitu puiesteed ja missugusest suunast suunduvad mõisa, milline on nende seisund?

1 puietee lõunamuust, mis vabalt linn mõisa vuest (lühised) jaguneb vahet: mõis hoonele ja ans pargis jätetud puieteele vahel.

VIII Kas on mõisaansamblisse või selle vahetusse lähedusse ehitatud uusi hooneid, kuhu ja mis otstarbel?

IX Andmed mõisas ja selle ümbruskonnas leiduva mööbli ja muu inventari kohta (kus mida on säilinud ja millises seisundis):

X Varia.

Andmed mõisaomaniku kohta. Kas mõisa territooriumil on matmispaiku, kabeleid, riste, monumente? Kui mõisa perekonna matmispaik on khk. kirikuaias, siis missuguses kirikuaias või kalmistul?

XI Pärimused ja legendid.

Astuda kontakti inimestega, kes teavad pärimusi või legende või muid andmeid mõisa kohta või andmeid isikute kohta, kes on olnud kunagi mõisaga seotud; anda need lisalehel ankeedi juurde, ära märkides tingimata andmed küsitletud isikute kohta (nimi, vanus, aadress, amet - praegune, endine).

XII Andmed ankeedi täitja kohta:

Perekonna-, ees- ja isanimi: *Maiske, Julian Gustav p.*
Töökoht, ametikoht ja eriala: *VRV lead. tööaja*
.....
Aadress: *Tallinn, Suur 22-9*

ANKKEEDI TÄITMISE KUUPÄEV:

12. jaan. 1976.

ALLKIRI:

Maiske

X Pärimused ja legendid

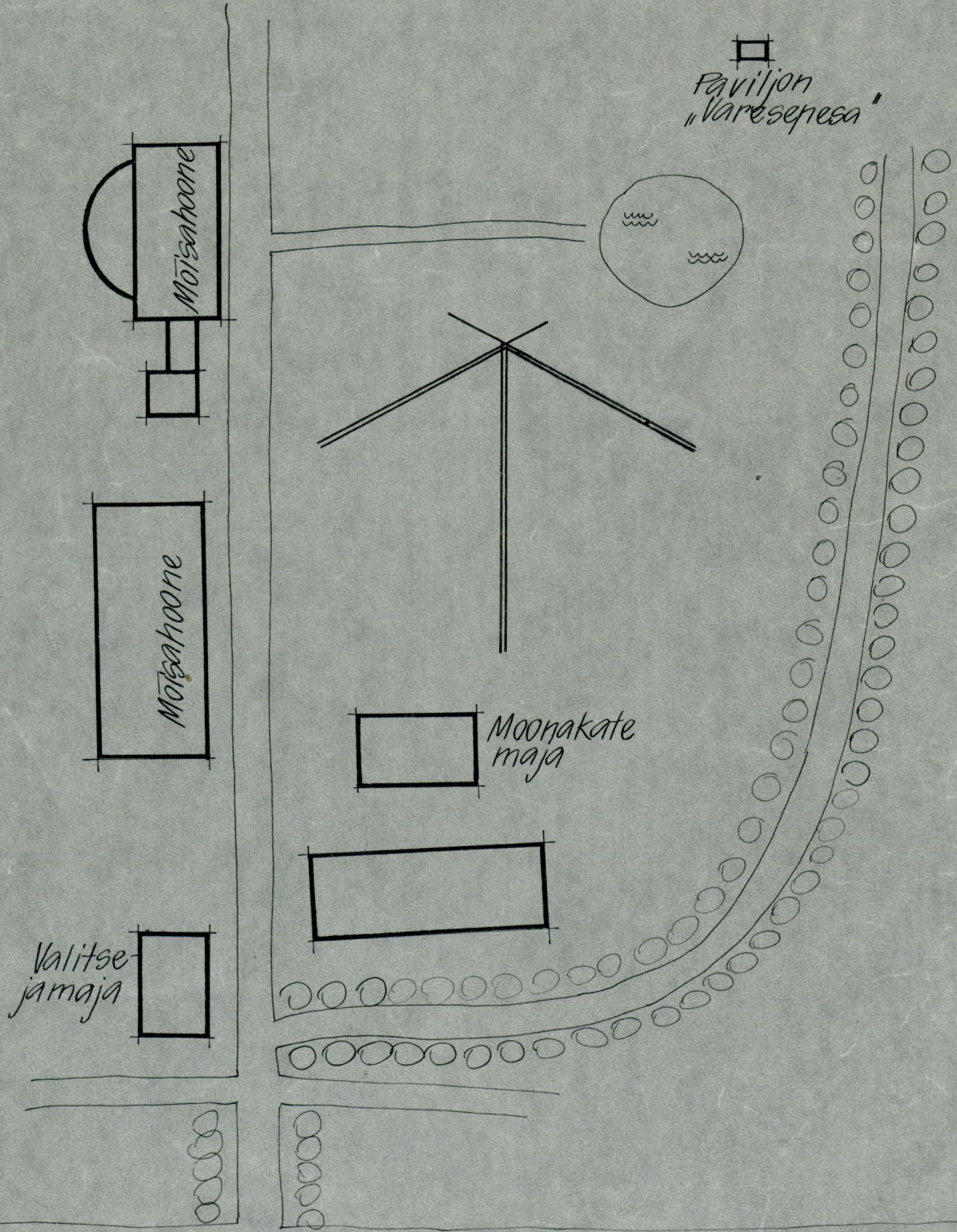
17. aprillil 1976 a. juhtis mees kutsa Tele (sünd. 1895.), et mõisa omanikus oli tema noorusajal vee viidual, kes laskis ehitada vanast k. mõisa keevijate majast ümber ehitada uue hävetevaja (praeguse avarambli peahoone). Mõisnikud ise elavad peahoone ümäl 1. korrusel peahoones, lassis pildamaid uad aiult pildesid. Peahoonele lihty galerii olvad ehitatud 1941. aastal, ^{lihty} galerii okeelises asuud sööula või köök.

Kuugi aruud ümber majade õuespuu-aiad, paigis olvad oluud paviljon "vaese viik." Mõise keevijate maja (praegu sok. lühelise maja) olvad oluud ümber ehitatud 1. ja 2. korrusel valul aruud galeriiga. Hoone 2. korrusel olvad oluud puust ja rikus liuult kaurise ehit.

Kumna mõis

Seletusi andis

Teele Metsaotsa (s. 1895.a)



Ekspimentaalankeet "PT"
 Eesti NSV mõisarhitektuuri
inventariseerimiseks.

Sisukord.

- I Üldandmed.
- II Puisteed.
- III Mõisagrupp:
 - A. Peshoone ja sellega ansambliliselt seotud kõrvalhoonete kompleks.
 - B. Majapidamishooned, mis moodustavad omaste vaadeldavaid arhitektuuri komplekse.
- IV Üksikhoonete loetelu.
- V Tähtsaimad üksikhooned:
 - Peshoone
 - Välisarhitektuur
 - Interjöörid
 - Teised hooned
 - Välisarhitektuur
 - Interjöörid
- VI Park.
- VII Metsesepalad
- VIII Varis.

I Üldandmed:

1. Mõisa nimi:..... Kumna Kumna
 (eestikeelne) (saksakeelne)
2. Mõisa liik:..... peamõis
 (peamõis) (abimõis)
3. Asukoht: rajoon..... Harju raj.
 end. maakond..... Harjumaa
 end. kihelkond..... Keila
4. Aadress:.....
5. Kaugus suuremast liiklesteest..... 1 km.
6. Kaugus lähimast linnast või suuremast asulast..... keilast 5 km.
7. Kas mõisaarhitektuur on ehitismälestisena riikliku
 kaitse all?
- Eesti NSV Vabariikliku kaitse nimistu nr.:.....
- Kohaliku kaitse nimistu nr.:.....
8. Kas park või mõned puuliigid on looduskaitse all?

9. Valdaja või valdajad:.....

 *Rammu souhoos.*

10. Kasutaja või kasutajad:.....

 *Rammu souhoosi Keila osakond.*

11. Kasutamise otsustab:

a) domineeriv funktsioon

*peahoones asub üldhoosi kouru
 hämeskujajas ja valikekujajas souhoosi tööajale
 kordid. Souhoosi tööajale elamu on na endine
 võise seerijale maja.*

b) loetleda teised tähtsamad funktsioonid

II Puiesteed:

1. Mitu puiesteed ja missugusest suunast suunduvad möisa?

1 puieste lõunasuunast, mis vabalt ühe
mõisavestust jaguel vabes suunas: möisa hoone
es arv pui jääb puieste vahel.

2. Kui pikad on puiesteed?

ea 1,3 km.

3. Millised puuliigid moodustavad puiestee?

lehtpuud

4. Puiesteede seisund?

hea.

5. Kas möisasse suunduvate puiesteede kõrval leidub (leidis)

a) endisi möisahooned (näit. rehi, tuulik vms.)?

b) ehitatud uusi hooned või asulaid?

III Mõisaansambel x)

A. Peshoone ja sellega ansambliiliselt seotud kõrvalhoonete kompleks.

1. Ansambli üldkavatisel lühiseloomustus: xx)

ansambel on rajatud tänu-ida suunalise kõige rindurlikummas loomes on pargi keskosas asuv uue suurusse sportimisega uude uude kaarte, mis oli ^{elaloo} moodul aiapidudes ja muudes pidevates vahetudes. Selle loome režiimil, infassadist idasse amb hiva, ülejäänud pargijuu- deksid elemendid lähevad sellest ida-tänu- ualises suundist. Tänu-ida, viimast lõunast amb suundest püst härestaja. Neude uue loome es moodustavad väljast piirab lõunast muagise uoise heijakaja. Edasi lõunast suunas pargi püs- beds hargneni suunal pindub hära

2. Haljastuse üldiseloomustus:

uoise pargi on ome heijakaja suunas välisekaja. milt millelgi laialdane. on uuega regulaarne elemend. kujult on uoise pargi tänu-ida suunas välja veibid uelime. Domineivad heijakad.

x) Kõik vastused anda võimalikult ansambli kui terviku seisukohalt, laskmata üksikhoonete käsitlusse. Viimaste andmed antakse järgnevatel lehtedel.

xx) Määrata kavatisel kaju (ring, nelinurk, hoburaud vms.); märkida peshoone situatsioon kavatisel. Situatsioonimäärangud anda ilmakaarte OWNS vahendusel, juurdearvatud pargi ja eri-aedade märkimine.

3. Ansambli säilivus: x)

Hea.

4. Missugused piirded või tarad esinevad?

a) asukoht:

b) materjal:

5. Kas on olemas väravaid, väravahooneid, väravportaale või muid sissesõitu märgistavaid elemente?

x) Soovitav märkida, kas säilinud terviklikult või osaliselt. Kui täiesti hävinud, siis märkida, millal ja missugustel andmetel.

6. Kas on mõissaansamblesse või selle vahetusse lähedusse ehitatud uusi hooned?

a) kuhu?

b) mis otstarbeks?

c) millisel?

d) kas need sobivad antud ansamblesse?

7. Milline on mõissaansambli üldine kasutuskultuur?

Hea.

B. Majapidamishooned, mis moodustavad omaette
vaadeldavaid arhitektuurikomplekse.

Karjalaudad

1. Üldkavatis:

2. Arhitektuur (materjal jms.)

3. Säilivus:

4. Andmed hävinud hoonete ja hooneosade kohta;

5. Tarad:

6. Väravad:

7.

16

IV Üksikhoonete loetelu^{xx}

Nr.	Hoone algne funktsioon	Vanus	Stiil	Arhitekt ^{xx}	Materjal	Korruse-		Skilivus ^{xxx}		
						liiga	liiga	h	r	hb
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2.	Peahoone (Häärber)									
1a.)	härberemaja.	XX saj.					2			h
2.	Valitseja maja	algus (?) 19. saj.		valentin.		paas, osaliselt tellisivi	1			r.
		19. saj.		"		puu	"			h
3.	Mõisateenijate elumaja	19. saj.				kivi-puu	praegus	2		hb
4.	Aidad									
5.	Sõiduhobuste tallid									
6.	Tüllakuur									
7.	Kelder (eraldi ehitusena)									
8.	Kasvuhooned									

x) hoonete nummeratsioon üldloetelus vastab numbritele. xx) arhitekti või ehitusmeistri mitte-
teadmisel jätta lahter tühjaks.

xxx) varemete korral märkida "varemed"

- | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 |
|-----|-----------------|---|---|---|---|---|---|---|----|----|
| 9. | Tõbbuste tallid | | | | | | | | | |
| 10. | Karjalaudad | | | | | | | | | |
| 11. | Viinavabrik | | | | | | | | | |
| 12. | Piimaküük | | | | | | | | | |
| 13. | Vesiveski | | | | | | | | | |
| 14. | Taalik | | | | | | | | | |
| 15. | Sepikoda | | | | | | | | | |
| 16. | Rehi | | | | | | | | | |
| 17. | Kuivati | | | | | | | | | |
| 18. | Mõisaküüts | | | | | | | | | |
| 19. | | | | | | | | | | |
| 20. | | | | | | | | | | |
| 21. | | | | | | | | | | |
| 22. | | | | | | | | | | |
| 23. | | | | | | | | | | |
| 24. | | | | | | | | | | |
| 25. | | | | | | | | | | |

V. Tähtsavad hooned ansambliga

Peahoone

1. Hoone üldisloomustus

a. üldmass;

lihtne risttahukas
sõnduvate tiibadega
poolümarad väljakhitused v.m.

.....
risttahukas + poolümar väljakhitused tagafassaadil

b. sokkel;

puhtast kivist
kvaader
kõrge
madal

c. katuse tüüp;

kelp (madal)
poolkelp
sadul

d. tornid

kuju
materjal
kiivri vorm

e. ärklid

f. terrassid

g. rõdud

h. verandad

2. Välisarhitektuur

a. Fassaad;

liigendus

Sealhoone es on amb sarnusega, pahoolest ainult
 kõrvosummas ulgub madal osaliselt maa sisse
 rajatud galerii, mis lõpeb madalasse põliplea-
 niga juundelühisega. Selle ühise fassaadipiinda
 ilmusavad muudki painuvad poolseened.

Hoone tagafassaadil poleks välja-
 elis.

Kõruse ja lise kõruse vahel karnis, profiil
 ringult sarnaselt vahusekarnisile.

viimistlus

Silemohu

värv

valge.

b. Passaadi elemendid ja detailid;
akende erikuj

peagisepiitig

paimeb peassaadi vesnel saunaspothiuse
laga (4 saunast)

portikus

ujundavad jooia vapitelidega polkumised.

portaal

uka

Viilud, frontoonid;

.....
froubou (sammasportimist moodis kõrge voluumum-
(alibraas on kaarportimiseks heit lai)
viiluwälja deussor jätk.)

Sambad;

Pool sambad;

.....
vt. portimuss.

Pilastrid;

Dekoratiivvassid;

Vapid;

Dekoos;

3. Interjöör**a. Põhiplaan****Ruumide planeering ja eksplikatsioon.^x**

Vestibüül on vabandatud ruumidelt avava
 aluise koruse vestibüül (ulgeb risti läbi kehe
 koruse) ja ülelise koruse saal moodustavad
 ligi pool hoonet üldpinnast ja mahust. Saali
 kõvale jäävad bad (nõuetuult) väikesed) viisakult
 aluise koruse ruumid ei saanud olla olivad
 aluise.

b. Vestibüüli ja peatrepi kirjeldus

Vestibüüli esine oses ulgeb läbi kehe
 koruse. 2 korusel valdavad saali vestibüülist
 kõrgud laeni ulkuvad väärsed.

^x Võimalikult märkida, kas on tegemist sümmeetrilise komposit-
 siooniga, kas esineb ruumide anfilaad; näidata vahekoridori-
 de arv ja asukoht, peasissekäigu asukoht ja sealt ruumide
 hargnemise süsteem.

Trepi kompositsioon;
.....

aluseiselt uumuselt algas lei trepp pööduv
uususkeemeliselt pööduvilt tagasi ning hängub
vahas.

Käsi puud;
.....

Balustraadid;
.....

c. Kas ja millises ruumis esineb

kuppellagi
.....

peegelvölvlagi
.....

saalis.

kasseteeritud lagi
.....

tonnvölvid
.....

ristvölvid
.....

d. Kunstilised elemendid ja detailid;

kunstmarmorist seinad
.....

stukkdekoor seintel
.....

stukkdekoor laes
.....

parkett - puit saalis
.....

kivi
.....

laemaalingud
.....

seinamaalingud
.....

ehisliistud seintel
.....

paneelid
.....

sambad
.....

saali ümar väljalüps valdub jõeia
kapiteelidega sammaskega.

pilastrid

seinakapid

peeglid

sepisdetailid

ahjud

kaminad

e. Keldrid;

üldiseloostus

laed

pörandad

varia

Ülejäänud arhitektuuriajalooliselt tähtsamad hooned kirjeldada vastavalt peahoone juures ette nähtud vormile; üldmass, välisarhitektuur, sisearhitektuur, ehitusdetailid jm.

Tegelik mõise maja paikneb ulpoal kirjeldatud hoone võral. See on pikk, kõrge viilvahter ja ekleetiline "vee laadis" puitkivi- ja maja. Seasisepääs ant hoone keskel, siseise planeeringu määrab keskusidol. Dekoratiivset puitpikuseunistusega majadena on varandatud na valitseja maja ja galeriiga 2- kordne teenijate maja (praegu ümber ehitatud)

VI Park

1. Pargi üldine seisund (hea, keskmine, halb);

keskmine

2. Kas vana planeering on loetav?

osaliselt küll.

3. Kas leidub pargis erikujulisi puiesteid (näit. võlvina või seintena kasvatatud puudega jms.) või puuderühmi?

4. Missugused veekogud kuuluvad pargi kompositsiooni (järv, jõgi, oja, tiik, allikas)?

5. Kas on veekogudes saari?

1 saar, millele viib 1 puietäht.

sildu?

6. Milliseid arhitektuurseid väikevorme või nende asemeid on pargis säilinud (paviljonid vms.)?

pargi viimane pargipaviljoni alus.

7. Kas pargis leidub monumente (mälestustempel, obeliskid, urnid, skulptuurid), mälestuspaiku vms.? Või nende asemeid? Kas on mälestusi pargis olnud monumentidest jms.?

8. Kas kasvukoored on säilinud? Vareded või kunagise asukoha andmed märkida situatsiooni plaanile.

9. Milline on pargi piire? Tara? Hekk? Materjal?

10. Väravad?

VBI Matusepaigad^X kabelid jms.

1. Kas müüa territooriumil on matusepaiku?

^X Matusepaiga, kabeli vms. rajamise daatumid märkida vastava mälestise juurde.

2. Kas matusepaik on säilinud? (hästi, keskmiselt, halvasti)

3. Milliseälkujul?^x

Kabel?

Ristid?

Monumendid?

4. Kui möisa perekonna-matusepaik on khk. kirikuaias, siis missuguses kirikuaias või kalmistus?

^x Kõik tekstid kabeli fassaadil, interjööris (näit. monumentidel, siltidel, epitaafidel jms.) tulevad kopeerida.

VIII Varia^x

^x Varia alla on soovitav kanda

1. andmed möisa inventari, ka mööbli kohta, kui see on säilinud kohal või kuskil mujal;
2. Andmed möisaomaniku kohta;
3. Andmed restaureerimise ja ümberehitusperioodide kohta.

IX Kirjandus

Ürikud

Ikonograafiline materjal

ENSV Riiklik Ehituskomitee
Kultuurimälestiste Riiklik
Projekteerimise Instituut
Tallinn, Lai t. 31 Arhiiv nr. M-52



Kumbar mois, Harju raj.

44



Kumma mois, Haryu Lay.

42



muuna ühis. staarber / galeri / 1946, IV

32

ENSV Riiklik Ehituskomitee
Kultuurimälestiste Riiklik
Projekteerimise Instituut
Tallinn, Lai t. 31 Arhiiv nr. M-52/1



Kunua uõis. Härrasküja. Vaade lõuest.

1976. IV 35

ENSV Riiklik Ehituskomitee
Kultuurimälestiste Riiklik
Projekteerimise Instituut
Tallinn Lai t. 31 Arhiiv nr. M-52/7



Kuusa uis. Haader. Peaberr. 1976.IV
40

ENSV Riiklik Ehituskomitee
Kultuurimälestiste Riiklik
Projekteerimise Instituut

Tallinn, Lai t. 31 Arhiiv nr.

M-52/9



kuuluvate tööde. veebruar. veadu väärtus. 1946, IV

34

ENSV Riiklik Ehituskomitee
Kultuurimälestiste Riiklik
Projekteerimise Instituut
Tallinn, Lai t. 31 Arhiiv nr. M-52/3



Kuuma mõis. Haaber. Saal. 1976. IV

41

ENSV Riiklik Ehituskomitee
Kultuurimälestiste Riiklik
Projekteerimise Instituut
Tallinn, Lai t. 31 Arhiiv nr. M-52/10



Kuuma mõis. Haardu. Vaade edelast.

1976. IV 36

NSV Riiklik Ehituskomitee
Kultuurimälestiste Riiklik
Projekteerimise Instituut
Tallinn, Lai t. 31 Arhiiv nr M-52/5



Kuusa mõis. Sealhooke. Vaade lõunest.

1976. IV 37

ENSV Riiklik Ehituskomitee
Kultuurimälestiste Riiklik
Projekteerimise Instituut

Tallinn, Lai t. 31 Arhiiv nr. M-52/4



Kumma mõis.

Valikajamaja. Vaade viidest.

1976. IV

39

ENSV Riiklik Ehituskomitee
Kultuurimälestiste Riiklik
Projekteerimise Instituut
Tallinn, Lai t. 31 Arhiiv nr. M-52/8



Kumbar mōis, Harju lei.

43



Kunna mõis. Häärer. Vaade vaagist.

1967. IV 33

ENSV Riiklik Ehituskomitee
Kultuurimälestiste Riiklik
Projekteerimise Instituut
Tallinn, Lai t. 31 Arhiiv nr. M-52/2



Number 1018 - Kõnastumise. Vaade 1946, 10

37

ENSV Riiklik Ehituskomitee
Kultuurimälestiste Riiklik
Projekteerimise Instituut
Tallinn Lai t. 31 Arhiiv nr. M-52/6